

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav etnologie

Historické vědy

Michal P e t r á š e k

**Sexuální aktivita v dospívání jako přechodový rituál
do sociální dospělosti**

**The Sexual Activity in Adolescence as a Passage
Ritual to the Social Adulthood**

Teze disertační práce

vedoucí práce – PhDr. Jaroslav Skupnik, Ph.D.

2012

Úvod a cíle

Cílem této práce, která vychází z původního terénního výzkumu z let 2008 – 2011, je zmapování a interpretace sexuálního chování ve specifickém období lidského života – v adolescenci. Vycházíme z předpokladu, že sexuální aktivita ve věku dospívání v rámci naší společnosti nevede v drtivé většině případů ani k otěhotnění, natož pak ke zplození potomků, přesto je však ve velkém měřítku provozována. Prokreační složka sexuality je však všeobecně pokládána jako její utilitární náplň, proto je zcela legitimní položit si otázku, proč ke zprovoznění těla jako sexuálního instrumentu dochází v adolescentním věku a k čemu toto zprovoznění slouží, když ne k prokreaci. Jedná se skutečně o pouhý „trénink“ dospělých aktivit, či je to jakási „příjemná kratochvíle“, nebo nás k této aktivitě vede náš přirozený genetický potenciál? Je-li však toto chování přirozené, proč tento vzorec není univerzálně platný, je jiný v každé kultuře a mění se také v čase? A je vlastně opravdu sexuální aktivita v tomto věku tak rozšířená, či se jedná pouze o mediální fikci? To byla možná první otázka, na kterou jsme během našeho výzkumu chtěli získat a posléze také získali relevantní odpověď, a nyní již můžeme s klidným svědomím říci, že adolescenti, kteří byli účastni výzkumu, sexuálně žijí až na malé výjimky velmi intenzivně a nejčastěji aktivně vyhledávají (koitální) sexuální styk v průměru již od 16 let. Proč tomu ale tak je?

Sexualita jako kontextuální sdělení

Nejprve je třeba si vyjasnit samotné pojmy „sex“ a „sexualita“, přičemž definice těchto na první pohled jednoduchých a jasných termínů se ukázala jako jestliže ne nemožná, jistě nesnadná. Sexualita dle Akademického slovníku cizích slov je široká oblast biologických a psychických jevů, které se vztahují k pohlavnímu životu (Erhart, Kraus, Štěpánek 2001: 688). Tato definice je však spíše jakousi arénou, do které můžeme vtěsnat vše, počínaje reprodukcí, přes výchovu dětí, rezidenci a masturbaci pokračuje a láskou, či souloží konče. Samotná lidská sexualita však nikde přesně definována není (Padgug 1979: 19). Nejprůhodnější se nám jeví definice Suzane G. Frayserové: „[L]idská sexualita, to je systém sestávající z biologických, sociálních, kulturních a psychologických atributů, které se navzájem překrývají a prolínají,

produkuje sexuální vzrušení nebo orgasmus, a které, ač nikoli nutně, jsou spjata s reprodukcí“ (Frayser 1999: 2 In: Vrhel 2002: 15).

Sexualita se tedy skládá ze dvou složek: 1. z prastarých biologických kořenů a potenciálu (tato složka je společná pro celé lidstvo) a 2. z kulturního zprovoznění tohoto potenciálu v chování, jednání, činech či ve strukturách jazyka (Zvěřina, Malina 2002: 25; Vrhel 2002: 15; Bristow 1997: 2). Můžeme říci, že takto pojatá sexualita je z větší části kulturně konstruovaná, neboť naše emoce, touhy a vztahy jsou vždy formovány a utvářeny kontextuálně časoprostorově – tedy na základě konkrétního kulturně geografického umístění společnosti, v níž se jedinec nachází. Podle Mary Douglas nese každá lidská akce otisk učení, zejména pak sexuální akt, neboť nic není tak přenášené procesem socializace jako učení se sexuálnímu chování, které je samozřejmě těsně spjaté s morálkou (Douglas 1996: 72). Jiným způsobem se sexualita projevuje a je zprovozněna enkulturací v arabském světě, jinak v Evropě (odlišně ale v Německu a v Polsku), jinak v Polynésii. Zároveň jsou tyto lokální variace proměnlivé v čase. Odlišně se sexualita projevovala na našem území za doby první republiky, jinak je zprovozněna dnes. V tomto smyslu zprovoznění je tedy sexualita sociálně konstruována a nemá smysl pátrat po její „normálnosti“, či „nenormálnosti“, neboť každá kultura má své vlastní sexuální uspořádání a tyto vzorce označuje za „normální“ a vše, co je s nimi v rozporu, je označeno jako „nenormální“ (Weeks 2004: 17, Berger, Luckmann 1999: 53). „Člověk může vybičovat svou sexuální fantazii k horečné smyslnosti, ale je nepravděpodobné, že by se mezi jeho představami objevila nějaká, která by neodpovídala tomu, co je v některé jiné kultuře považováno za zavedenou normu nebo alespoň jev, který by nevyvolal pohoršení“ (Berger, Luckmann 1999: 53).

Sexualita a sexuální aktivita obklopují na každém kroku nejenom adolescenty, ale společnost jako celek. Každá specifická sociální skupina však s ní manipuluje i v rámci partikulárního kulturního okruhu odlišně a připisuje jí vlastní významy. Stejně nebo velmi podobné chování tedy může mít různé významy pro různé sociální skupiny v rámci téže společnosti a kultury. Například pro německé adolescenty je konzumace alkoholu cestou k pěstování sebeúcty, zatímco adolescenti z tureckých rodin, které emigrovaly do Německa, stejným chováním manifestují odpor k tradičním hodnotám (Bonino et al. 2005: 23). Avšak k omylu mezi aktéry obvykle nedochází,

neboť jedinci jsou většinou dobře kulturně poučeni a jsou schopni „[...] znaky číst a dovedností je vybírat a projevovat. Všichni řádně kultivovaní lidé jsou schopni neomylně určit očekávání a požadavky inherentně obsažené v kontextu, do kterého vstupují, a reagovat na ně výběrem příhodného vzorce svého vlastního chování“ (Bauman 1996: 145). Pro etablované a enkulturované dospělé jedince má tedy sexuální aktivita jiné symbolické sdělení než pro adolescenty. Co tedy adolescenti svojí sexuální aktivitou symbolicky sdělují? To je naše hlavní výzkumná otázka.

Dospívání, adolescence, liminalita a rituál přechodu

Předně je třeba říci, že dospívání, na které je celý náš výzkum zaměřen, je kontinuální proces a jeho rozfázování je umělé a slouží především k lepšímu metodologickému uchopení objektu zájmu (Bonino et al. 2005: 1). Nicméně za počátek procesu dospívání je obvykle považována puberta. Tento termín odkazuje spíše k tělesným fyziologickým změnám než ke změnám psychosociálním. Po ukončení puberty by měl být tedy jedinec mužského i ženského pohlaví zcela fyziologicky připraven na sexuální život a reprodukční funkci těla (Rejzek 2008). Jako pubertu na tomto místě tedy jednoznačně definují fyziologické změny organismu společné celému lidstvu, které jsou do značné míry podmíněné naší univerzální genetickou daností, ale také modifikované kulturou, např. skrze stravu (Brichcín 2000, Rogers 2010). Komplementárním termínem puberty je adolescence, která však, pokud je puberta biologicky zakotvená, je naopak kulturně determinovaná. „[F]yziologická puberta a 'společenské dospívání' jsou dvě podstatně odlišné věci, které se shodují jen málokdy“ (van Gennep 1996: 68). Jedná se o období rozpoznatelné ve většině kultur (Barfield 1999: 2) a nacházející se mezi dětstvím a dospělostí (Macek 2003: 9). Pro dosažení sociální dospělosti tedy není určující dosažení biologické dospělosti ve fyzickém slova smyslu, ale jde o významy, který daná kultura dospělosti připisuje (Benedictová 1999: 33). V každé společnosti je tedy pro uznání sociální dospělosti jedince potřeba jiných znaků a symbolických akcí. V naší kultuře jsou lidé oficiálně dospělí od 18 let; kdo však 18 leté občany za dospělé považuje? V romských osadách východního Slovenska je dospělost spjata a symbolizována manželstvím a narozením dítěte. V etnograficky vzdálenější destinaci lovecko-sběračské kultuře !Kung Sanů, kde mladý muž vstupuje do dospělosti uzavřením manželství (Skupnik 2010: 271). Dospělost u mužů ve střední části

Severní Ameriky znamenala být bojovníkem a získat slávu na válečném poli. V Austrálii byla mužská dospělost signifikována přijetím do výlučně mužského kultu se striktním vyloučením žen (Benedictová 1999: 33). Sociální dospělost je od biologické dospělosti odvozována, může ji však předcházet, či přijít až po ní (van Genep 1996: 69).

V „západním“ světě ale člověk nepřechází z kulturně definovaného dětství do kulturně definované dospělosti okamžitě, neboť mezi těmito dvěma sociálními stavy se nachází jakási „nárazníková“ zóna výše uvedené adolescence, kdy jedinec, který do ní vstoupí, není ani dítětem, ale ani dospělým, je přechodovou bytostí, jejíž status je obtěžkán souborem symbolů (Turner 1967: 95). Je adolescentem nebo též mladistvým. Nalézá se „na prahu“ dospělosti či na jakémsi mostě mezi dětstvím a dospělostí (Macek 2003: 10). Má již plně funkční fyzické tělo, ale ještě je neumí zcela aktivovat a zprovoznit tak, jak se od plnohodnotného člena společnosti předpokládá a vyžaduje. Adolescence je jakousi arénou, v níž se manifestuje transformace stavu dětství do stavu dospělosti, přičemž způsoby, jak k tomuto vytržení z pevného dětského stavu a znovu-začlenění do jiné sociální pozice dochází, jsou nekonečně variabilní. V kulturní antropologii se procesy zajišťující změnu sociální pozice v rámci dané struktury nazývají přechodové rituály, které sestávají ze tří fází: separace, liminalita a inkorporace. Adolescenci jako „mezistupeň“ mezi dětstvím a dospělostí je tedy možné ztotožňovat s tím, co je v teorii přechodového rituálu označováno jako jeho prostřední fáze, tedy liminalita či liminální období (Turner 2004). V některých společnostech je tato perioda lidského života dramatizována jako nejdůležitější životní událost a je doprovázená hmatatelnými rituály dospělosti, které často testují fyzickou zdatnost kandidátů dospělosti (Heyrovská, Jonáš 1971: 29, Mantegazza 1894: 15 – 18, Turner 1967: 98 – 99). V jiných kulturách jsou změny naopak více postupné s větší kontinuitou mezi dětstvím a adolescencí a mezi adolescencí a dospělostí. „Praktikují se v nejvyvinutější civilizaci rituály spojené s přechodem od dětství do dospělosti? Devět odpovědí z deseti zastává názor 'ne' a jedna odpověď vyjadřuje nejistotu [...], [avšak] [...] dnešní pubertální mládež není podrobena drastickým ceremoniálům [...], ale vstup do dospělosti provádí nezřídka jinou formou – neméně účinnou – a pro zdraví mnohem nebezpečnější“ (Kubík 2010: 303 – 304). Kulturně diverzifikovaná je též délka tohoto období. Ta může být relativně krátká (dva až čtyři roky) ve společnostech, kde má dojít k manželství a rodičovství co nejdříve

po pubertě. Nebo může být naopak tato doba i relativně dlouhá, jako je tomu v průmyslových společnostech (Barfield 1999: 2 – 3).

Chápeme-li tedy adolescenci jako liminální období, musí nutně splňovat výše uvedený tříložkový rituální vzorec, přičemž jeho prvním krokem by mělo být vytržení z „dětství“, tedy separace od dřívějšího pevného místa ve společenské struktuře (Turner 2004: 95). V určitém věku puberty by měla skončit jednostranná závislost na rodičích, jedinec by měl začít vystupovat (alespoň částečně a v určitých oblastech) jako plnoprávný člen rodiny (Heyrovská, Jonáš 27 – 28) a objevuje se před ním dospělost, která se stává lákavou i hroživou současně (Helus 1968: 122 – 123). Adolescentní liminalita je tedy jakýsi zlom v kontinuitě, puklina, z níž najednou pramení odlišné postoje, odlišné chování, odlišné vztahy, odlišné typy lidí, s nimiž adolescent k velkému překvapení rodičů navazuje své vztahy (Bauman 1996: 44). Adolescenti jako liminální bytosti tedy nejsou ani tady (ani děti) ani tam (ani dospělí), zároveň jsou však obojí. Současně jsou v jistém ohledu stále dětmi, současně ale již dospělými.

Takto vytržení jedinci tvoří specifickou komunitu; skupinu nazývanou „communitas“, pro kterou je charakteristická její společenská „antistruktura“, do níž se vtěluje opak hodnot uznávaných a respektovaných standardní strukturou společnosti. Antistrukturální chování může být v našem případě spojeno s „příhodami“ typu drobných krádeží, vandalství, agresivního chování a především ovládnutí těla jako sexuálního instrumentu v rozporu s proklamovanými normami společnosti (Bonino et al. 2005: 143 – 145). Zprovozněnou sexualitu u adolescentů je tedy třeba chápat jako kontextuální sdělení, že dospívající jedinec je již „skoro“ dospělý, dokáže ovládnout správným způsobem své tělo a souběžně s tímto ovládnutím těla je ochoten podstoupit a podstupuje jisté riziko (riziko pohlavních nemocí, riziko nechtěného otěhotnění). Kdyby ale toto riziko nepodstoupil, nikdy by nemohl dosáhnout dospělosti, ani se jí přiblížit, nikdy by nebyl akceptován za plnoprávného člena společnosti. Jiné sdělení má ale naopak sexuální aktivita např. ve třiceti letech, kdy je možné spíše již spojovat s reprodukční snahou, zatímco v šedesáti letech půjde pravděpodobně o sdělení potence (dochází tedy k opětovné manifestaci schopnosti ovládnout „ještě“ své tělo). Sexualita je tedy ve svém

zprovoznění v kopulačním aktu kontextuálně významotvorná a takto nahlížena se nám jeví jako symbolický komunikační systém.

Nekoitální sexuální aktivity jako fáze separace

Rituál přechodu vždy začíná fází separace. V našem případě by tedy mělo dojít k odluce od bezpohlavního dětského života a k následnému přijetí do sexuálního světa dospělých (Kubík 2010: 301), což je spojeno s přesunem od nesexuálních kontaktů s příbuznými k sexuálnímu kontaktu s nepříbuznými. Tento rituál a s ním spojené fáze jsou však neoficiální a nejasné, neboť moderní společnost všechny oficiální iniciační rituály odvrhla, člověk je však rituální bytost a rituál se pouze nenápadně transformoval do jiné ne zcela jasné podoby a mnozí rodiče nemají často nejmenší potuchy, že jejich děti procházejí zasvěcovacím procesem, aby se postavily na úroveň dospělých (Douglas 1984: 63, Kubík 2010: 304).

Kdy tedy nastává a co je signifikantní pro první fázi iniciace – tedy separaci – v rámci takto chápaného rituálu? V první řadě zdůrazněme, že separace je v tomto případě čistě symbolickým procesem. Adolescent není vytržen ze svého každodenního života v domácnosti rodičů a sourozenců a není následně uzavřen na odděleném místě. Dochází však k postupnému „oddělování“ od původní role (tedy role dítěte) a přejímání role nové (tedy role dospělého). Tuto prahovost zasazujeme do období „puberty“, kdy podnět k zahájení separace dává z určité části biologická danost dospívání reprezentovaná změnami, jež jsou fyzicky zjiřitelné na jedincově těle. To, jakým způsobem bude biologie transformována, je však již ryze kulturním procesem. Jako první oddělující fakt iniciace do dospělosti skrze sexuální aktivitu můžeme chápat věk první „systematické“ masturbace (masturbují samozřejmě často i velmi malé děti, nám však jde o masturbaci, která je jasně spojená s uvědoměním si své sexuality). Touto aktivitou jedinec zjišťuje, že tělo je opravdu fyziologicky jiné a lze jím manipulovat rozdílně než dříve a jeho jednotlivé části lze také užívat k jiným účelům než dříve.

Věk první masturbace můžeme tedy dnes vnímat jako symbolický akt, kterým jedinec vstupuje „na práh“ cesty směrem k dospělosti a její „předzkoušení“ (Langmeier, Krejčíková 2006: 156). Adolescent začíná v tuto chvíli jednat

antistrukturálním způsobem, neboť tato aktivita nevychází z iniciativy rodičů ani jiných sociálních kontrolorů a nemůže být pod jejich dohledem a kontrolou. Z výzkumu Weisse a Zvěřiny vyplývá, že u mužů i žen dochází k první masturbaci nejčastěji ve věku 13 – 15 let (Weiss, Zvěřina 2001: 46). Z našeho výzkumného vzorku vyplývá, že průměrný zjištěný věk první masturbace je u mužů 12,49 a u žen 12,37 roků. Nicméně masturbace je pouhým nakročením či prvním krokem v rámci separace. Za hlavní separativní aktivitu, kdy adolescenti hledají autonomii a přesouvají se od fyzických nesexuálních kontaktů s příbuznými k fyzickému sexuálnímu kontaktu s nepříbuznými (Kubík 2010: 301), můžeme považovat věk prvního pettingu.

Petting chápeme jako sexuální aktivitu dvou (a více) partnerů, mužů i žen, v jehož rámci dochází ke vzájemné tělesné manipulaci zakončené sexuálním vzrušením, které může vést, ale nemusí k orgasmu, a zároveň při této aktivitě nedochází k přímé penetraci (Erhart, Kraus, Štěpánek 2001: 588, Kinsey 1953: 227, 251 – 258, Petting a necking 2010, Raboch 1988: 28 – 29, Rejzek 2008: heslo petting). Sexuální chování je běžné pro dospělé jedince a adolescenti se jej tedy snaží napodobovat (Bonino 2005: 75). Současně, na rozdíl od masturbace také často dochází alespoň náznakově k první veřejné manifestaci sexuální aktivity. Tato veřejná proklamace sexuality (např. líbání, manipulace s tělem partnera, odhalování se, etc.) se podílí na tom, že si okolí začíná uvědomovat kvalitativní proměnu chování aktéra.

Význam pettingu, pro nějž je charakteristické, že nedochází k plnému zprovoznění sexuality formou pohlavního styku, nástupem „bezpečného sexu“ však výrazně poklesl, zvláště v kontrastu s výzkumy Kinseyho z 50. let 20. století. V rámci našeho vzorku se omezuje pouze na cca 1 rok (poté dojde k prvnímu pohlavnímu styku) a stává se tak „titěrným“ mezistupněm, jakousi šedou zónou, kdy je jedinec již částečně zkušený, ale ještě ne plně zasvěcený.

Vrcholná část iniciace: první pohlavní styk

První pohlavní styk, jemuž předcházely separativní sexuální aktivity, je možné chápat jako jeden z hlavních pilířů rituálu přechodu, neboť je to právě tento akt,

kterým adolescenti plně odhazují status dítěte a získávají zvláště mezi svými vrstevníky status sociálně dospělého jedince (Bonino et al. 2005: 212). Mezi respondenty mělo první pohlavní styk 87,23 % žen a 74,47 % mužů, a to v průměrném věku 15,8 roku u žen a 16,22 roku u mužů; drtivá většina žen a tři čtvrtiny mužů z našeho kvantitativního vzorku již pohlavní styk měly a touto branou dospělosti prošly.

V rámci úspěšného zajištění prvního pohlavního styku je z výzkumu hmatatelně cítit moc a sílu *communitas*, přestože ji můžeme označit spolu s Baumanem jako rozptýlenou, neboť jen málo jejích členů se někdy setkává tvář v tvář (Bauman 1996: 48 – 49). První otázkou, která je *communitas* adolescentů diskutována, je správná volba partnera. Je třeba se shodnout na tom, jak starý má partner být (potvrdil se předpoklad, že ženy se snaží volit partnera staršího, zatímco muži jsou v tomto ohledu více „rozloženi“, neboť v tom věku nemají kde získat mladší partnerku) či zda první pohlavní styk je lepší uskutečnit se stálým, či náhodným partnerem a partnerkou. Je třeba též vyřešit problém, kde ideální protějšek získat. Řízení tohoto procesu rodiči bylo v „západní“ společnosti opuštěno a přešlo do kompetencí aktérů (Bogle 2008: 12 – 14), přesto však se jej rodiče snaží ovlivnit skrze umísťování potomků do různých zájmových kroužků, tanečních, sportovních či mládežnických organizací atd., čímž alternují, např. kdysi tolik oblíbené korzo (Ulrychová 2006: 4) či jiné typy „párovacích“ institucí. Adolescenti tak často ani nevědí, že jednájí dle přání rodičů a to, co se domnívají, že je jejich svobodná volba, je jim nenápadně předkládáno a servírováno (Mlejnek 2010). Existují však i jiná institucionalizovaná seznamovací místa, která jsou pod minimální kontrolou rodičů. Prototypickým příkladem je „diskotéka“ a jí podobné typy zařízení, kde k párování dochází. Netvrdíme sice, že tato místa slouží primárně a pouze k seznamování, ale institut „seznamky“ je jednou z jejich zásadních částí a funkcí. Všechna tato institucionalizovaná místa mají také svoji kulturní socializační funkci, neboť se tam jedinci učí správným způsobům v rámci dané skupiny, a to ať už se jedná o diskotéku anebo taneční kurzy. Stejnou funkci mělo korzo, neboť „[m]ladí lidé si na korze osvojovali základy společenského chování a vkusových norem“ (Ulrychová 2006: 4). Inicianti se učí v rámci takové instituce jednat konvenčně, učí se porozumění sociálních akcí a učí se také být účastníky sociálního dění, učí se tomu, co se jim má líbit, co jim má chutnat jíst, učí se zacházet s alkoholem, učí se sociální interakci, učí

se správným pocitem atd. (Ochs, Merav 2006: 35). Ideální institucionalizované seznamovací místo má také alespoň nějakou historickou tradici, i když ta může být velmi krátká, je jistým způsobem organizováno a svoji funkci plní jen ve chvíli, kdy je akceptováno a sdíleno aktéry. Užijeme-li příkladu tanečních kurzů, je zde přítomen určený specialista, který se o inicianty stará (Eliade 2004: 30), vše vysvětluje, radí, nabádá a dohlíží, ale také napomíná, kárá, zvyšuje hlas a trestá, neboť jeho autorita je v té chvíli absolutní (Turner 1967: 100). V případě diskotéky jsou to samotní aktéři, většinou ale starší, kteří tuto instituci organizují a organizují ji dle obecně sdílených pravidel a norem (Turner 2004: 166). V rámci těchto institucí dochází také k předávání normativního ideálu (Ortner 1973), jak má ke správnému spárování docházet, co je třeba preferovat a jaké sociální akce jsou naopak zapovězeny. Ve chvíli, kdy ke spárování již došlo, *communitas* adolescentů následně zajišťuje svým členům instrumentální nezbytnosti správného prvního pohlavního styku, a to nejčastěji potvrzením „obecně uznávaných pravd“ a jejich následnému potvrzování a prosazování. Nezřídka však dochází i k přímému materiálnímu zajištění, kdy starší členové společenství zajistí nerušené místo např. volný byt, chatu či chalupu a poradí či pomohou ve výběru antikoncepce atd.

Završením transformace adolescentů je poté samotný první pohlavní styk, kdy především u žen je biologický fakt panenství každou partikulární kulturou manipulován odlišným způsobem (Hastrup 1978: 50). Panenství bylo buďto ceněno a spojováno s počestností dívky a celé rodiny (Mantegazza 1894: 51 – 53, Hastrup 1978: 55), nebo bylo naopak považováno za symbol neschopnosti dívky dostatečně vzrušit muže (Mantegazza 1894: 55) a bylo tedy dobré dívku panenství zbavit co nejdříve buď interakcí s jinými, často náhodnými muži (Polo 1989: 114 – 115), nebo i prostřednictvím jiného způsobu, než je pohlavní styk (Vrhel 2002: 25). Na základě našeho výzkumu můžeme nyní potvrdit, že v rámci naší současné adolescentní „scény“ je možné panenství považovat za „antihodnotu“, za „danajský dar“, který se stává překážkou flexibility, kreativity, vyhledávání nových zážitků a změny (Bauman 2004: 261) a který je třeba ve správnou dobu (ta je opět závislá na dohodě *communitas*) odstranit a přivést tělo do „správné kondice“ a stát se tak „správnou“ ženou a „správným“ mužem. První pohlavní styk se tak stává nikoliv projevem biologických pohnutek, ale symbolickou mutilační akcí, jakousi alternací obřizky (i u ní jde o odstranění specifické části ženského těla), která jednoznačně symbolizuje

sociální dospělost (Skupnik 2007: 17). Takto symbolický svět přehledně uspořádává jednotlivá období života, která jsou v „primitivních“ společnostech oddělena jednoznačně deklarovaným přechodovým rituálem. „Bylo by však chybou uvažovat pouze o primitivních společnostech. Tutéž funkci jako přechodové rituály může plnit i moderní psychologická teorie vývoje osobnosti. V obou případech může jedinec postupující z jedné fáze života do druhé na sebe pohlížet jako na člověka, který opakuje posloupnost danou 'přirozeností věcí' nebo jeho vlastní 'přirozeností'. To znamená, že se takto může ujistit, že žije 'správně'. 'Správnost' jeho životního programu je tak legitimizována na nejvyšší úrovni obecnosti“ (Berger, Luckmann 1999: 100).

Další pohlavní styk jako dvojsložková inkorporace do standardizované sociální pozice

Aby byla iniciace úspěšně dokončena, je třeba její završení poslední fází – tzv. inkorporací. Ta je ale v současné „západní“ společnosti, a to nejenom v tomto případě nejasná, neboť rituály, které činí z dětí dospělé jedince, jsou převážně neoficiální, jejich počet je nepřeborný a většina těchto úkonů se tak stává zamlženými. První pohlavní styk je sice iniciující, avšak pro dosažení plného statusu a prestiže nestačí mít „pouze“ první pohlavní styk (jenž se někdy může udát zcela náhodně), který by byl zároveň „jediným pohlavním stykem.“ První pohlavní styk je bezpodmínečně nutný k tomu, aby mohlo dojít k jeho „institucionalizaci“, k tomu, aby se mohl opakovat, mohl být prokazován a manifestován v rámci *communitas*, která je tvořena vrstevníky a přáteli. Ti, kteří nejvíce manifestují své antistrukturální chování, mají poté zajištěno v rámci této skupiny prestižní místo a mají i exkluzivnější přístup k příslušníkům opačného pohlaví (pokud tedy nepreferují příslušníky pohlaví stejného), neboť jsou pro ně také více přitažliví (Bonino 2005: 110). Platí zde tedy premisa, že jestliže adolescent již získal první koitální sexuální zkušenost, musí ji stále rozvíjet a tuto dovednost zdokonalovat. Když iniciant prožil první petting, musí hranici dále posouvat. Čeho ale dosáhnout víc než pohlavního styku? Odpovědí nám může být fakt, že se adolescent snaží dosáhnout „dalšího a dalšího pohlavního styku“, který by se stal již pravidelným, spíše s důrazem na rozkošnický požitek a v té chvíli se tento akt stává konzumativní událostí, která jej zařazuje mezi standardizovanou společnost, v níž je stěžejní hodnotou „[t]rvalé očekávání stále

nových zážitků a lačnost po stále nových zkušenostech, pokaždé silnějších a zajímavějších než dřív [...] neustále se pohybovat nebo být připraven k pohybu, vstřebávat a zažívat stále větší množství stimulů, být flexibilní a vzdorovat jakémukoli zastavení“ (Bauman 2004: 261). Adolescenti svým sexuálním debutem sice překročili práh, ale jejich cesta k dosažení výše uvedeného správného stavu (dle Baumana nedosažitelného, neboť tento stav není v postmoderní společnosti jasně definován) je teprve na začátku (Bauman 2002: 122 – 128). „A tak jsou potřeba stále další cvičení a lekce, rady a návody, drogy a všeliké pomůcky“ (Bauman 2004: 264). A přesně to se odehrává ve skupině adolescentů – stále ještě v *communitas* – během „dalších pohlavních styků“. V očích adolescentů jsou aktuálně cílem dospělého života a dospělosti takové konzumace sexuálních aktivit, jejich neustálé opakování, trénování, nacvičování a s tím spojené „vylepšování“ za účelem dosahování maximalizace rozkoše, již nabízí tělesný prožitek.

Takto chápaná inkorporace je ale v podstatě dvojsložková: mezi vrstevníky a mezi dospělými. Po čistě individuální vrcholné fázi, jež je reprezentovaná prvním pohlavním stykem, který je většinou přísně soukromý, dochází k navrácení se do skupiny *communitas* a „ohlášení radostné zprávy“ v této skupině. Jedinec je v tu chvíli dospělý v rámci svých vrstevníků, „už to má za sebou“ a může si užívat, respektive si užívat musí, neboť získaný status není samozřejmostí a není samovolně udržitelný. Je třeba jej neustále obnovovat a potvrzovat opakováním sexuálního aktu, opakováním nových a nových námluv s novými a novými partnery, čímž se prokazuje dnešní společností adorovaná flexibilita (Bauman 2002). Vyhledávání trvalého partnera v tomto věku, na základě výsledků našeho výzkumu, tedy není dominantní kulturní vzorec. Vztahy mají být lehké, mobilní, musí jít rychle přeskupit, změnit či vyměnit. „Pevnost je kletba, tak jako veškerá trvalost“ (Bauman 2004: 268). Nemusí tomu však být vždycky, přesto však se jedná o dominantní kulturní vzorec. Druhá inkorporace – zařazení se mezi skupinu „skutečných“ dospělých – však ještě nenastala. Většinou nedochází ani ke „zvěstování radostné zprávy“ rodičům (pokud se nejedná o zprávu „neradostnou“). Inkorporace mezi dospělými je plíživá, nenápadná a je bezpodmínečně spojena s komplexem všech dalších výše uvedených složek procesu dospívání. V určitém věku je to právě manifestace (správným) sexuálním „partnerem“, či „partnerkou“, což jedince zařazuje

na odpovídající místo do společnosti. Sexuální aktivitu je v jisté pozdější době nutné manifestovat potomstvem, čímž se již ale zabývat nebudeme.

Užitá zdroje

Barfield, Thomas. (1997) 1999, *The Dictionary of Anthropology*, Blackwell Publishers, ISBN 1-55786-282-6.

Bauman, Zigmunt. (1990) 1996, *Myslet sociologicky*, Slon, Praha, ISBN: 80-85850-14-1.

Bauman, Zigmunt. (2001) 2004, *Individualizovaná společnost*, Mladá fronta, Praha, ISBN 80-204-1195-X.

Benedictová, Ruth. (1934) 1999, *Kulturní vzorce*, Kosmas, Praha, ISBN 80-7203-212-7.

Berger, L., Peter; Luckmann, Thomas. (1966) 1999, *Sociální konstrukce reality – pojednání o sociologii vědění*, Brno – Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), ISB 80-85959-46-1.

Bogle, Kathleen, A. 2008, *Hooking Up: Sex, Dating, and Relationship on Campus*, New York University Press, ISBN-13: 978-0-8147-9968-0.

Bonino, S., Cattelino, E., Ciarano, S. (2003) 2005, *Adolescents and Risk – Behavior, Functions, and Protective Factors*, New York - Springer, ISBN-13 978-88-470-0290-6.

Brichcín, Slavoj. 2000, *Sexualita v dospívání*, In: Rizikové chování dospívajících a jeho prevence, 1. odborný seminář, SZÚ 5. – 7. 9. 2000, *server Zkola*, (online), dostupné z: <<http://www.zkola.cz/zkedu/rodiceaverejnost/vychovadetiadospivajicich/adolescence/32806.aspx>> (cit. 9. 2. 2011).

Bristow, Joseph. 1997, *Sexuality*, Routledge, 11 New Fetter Lane, London EC4P 4EE, ISBN 0-415-12268-6 (hbk).

Douglas, Mary. (1970) 1996, *Natural Symbols*, London and New York, Routledge & Kegan Paul Ltd, ISBN 0-415-31454-2.

Douglas, Mary. (1966) 1984, *Purity and Danger*, London and New York, Routledge & Kegan Paul Ltd, ISBN 0-415-06608-5.

Eliade, Mircea. (1976) 2004, *Iniciace, rituály, tajné společnosti* *Mystická zrození*, Brno – Computer Press, ISBN 80-722-6901-1.

Erhart, Adolf; Kraus, Jiří; Štěpánek, Miroslav (ed.). (1995) 2001, *Akademický slovník cizích slov*, Akademia, nakladatelství AV ČR, Praha, ISBN 80-200-0607-9.

Frayser, Suzanne G. (1999): *Human Sexuality. The Whole Is More Than the Sum of Its Parts*. In: Suggs, David N. – Miracle, Andrew W., ed., *Culture, Biology, and Sexuality*. Athens: The University of Georgia Press.

Hastrup, Kirsten. 1978, *The Semantics of Biology: Virginity*. In: *Defining Females: The Nature of Women in Society*, Shirley Ardener, ed., New York: Halsted Press, ISBN 0856647462.

Helus, Zdeněk. 1968, *Sociální role adolescentů*, In: Horák, Kamil a kolektiv, 1968, *Hovoříme s rodiči – dospívání a rodinná výchova*, Svoboda, Praha.

Heyrovská, E., Jonáš, P. 1971, Obřady zasvěcování do dospělosti. In: *Odvěké tabu a dnešní člověk*, Avicemum – zdravotnické nakladatelství, Praha.

Kinsey, Alfred, Charles. 1953, *Sexual Behavior in the Human Female*, Philadelphia : W. B. Saunders.

Kubík, Josef. 2010, *Sexualita bez tabu, Carpe diem*, Brumovice, ISBN 978-80-87195-10-9.

Langmeier, Josef; Krejčíková, Dana. 2006, *Vývojová psychologie*, Grada Publishing, Praha, ISBN 80-247-1284-9.

Macek, Jakub. 2009, Poznámky k teorii virtuálních komunit, *server Biograf*, Biograf 50, (on-line), dostupné z: <http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=v5001>, (cit. 19. 1. 2011).

Mantegazza, Pavel. 1894, *O láskách lidských. Pokus o ethnologie lásky*, Praha – nakladatelství I. L. Kober.

Mlejnek, Josef, jr. 2010, *Když orá systémový čert*, Babylon č. 10 – 11/XIX, 2010.

Ochs, Elinor, Shohet, Merav. 2006. *The Cultural Structuring of Mealtime Socialization*, *New Directions for Child and Adolescent Development*, no. 111, Spring 2006.

Ortner, Sherry, B. 1973, *On Key Symbols*, *American Anthropologist*, New Series, Vol. 75, No. 5 (Oct., 1973), pp. 1338 – 1346.

Padgug, Robert, A. 1999, *On Conceptualizing Sexuality in History*, In: Parker, R., Aggleton, P. ed., *Culture, Society and Sexuality*, London, UCL Press, ISBN: 1857288106.

„Petting a necking.“ 2010, *server Kámoška*, (online), dostupné z: <http://www.kamoska.cz/sex-a-vztahy/petting-a-necking.html> (cit. 1. 3. 2011).

Polo, Marco. 1989, *Milión, neboli, O zvycích a poměrech ve východních krajích*, Praha, Odeon, 228 s., ISBN 80-207-0924-X.

Raboch, Jan. 1988, *Očima sexuologa*, Avicemum, Praha.

Rejzek, Jiří. 2008, *Český etymologický slovník – elektronická verze pro PC*, (CD-ROM), nakladatelství Leda, Praha.

Rogers, Lois. 2010, *Girls Now Begin Puberty Age 9*, *server Timesonline*, (online), The Times The Sunday Times, dostupné z: <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/health/article7148975.ece> (cit. 4. 12. 2010).

Skupnik, Jaroslav. 2007, *Čím vzniká manželství: romské a majoritní manželské alternativy*, *Člověk a společnost*, *server Saske*, (online), dostupné z: <http://www.saske.sk/cas/archiv/3-2007/04-skupnik.html>, (cit. 22. 1. 2011).

Skupnik, Jaroslav. 2010, Antropologie příbuzenství, Slon, Praha, ISBN 978-80-7419-019-3.

Turner, Victor. 1967, The Forest of Symbols – Aspects of Ndembu Ritual, Cornell University Press, Ithaca and London.

Turner, Victor. (1969) 2004, Průběh rituálu, Computer Press, Brno, ISBN 80-722-6900-3.

Ulrychová, Marta. 2006. Plzeňské korzo ve vzpomínkovém vyprávění pamětníků, Genius Loci českého jihozápadu, České Budějovice.

van Gennep, Arnold. (1909) 1997, Přejímové rituály, Lidové noviny, Praha, ISBN 80-7106-178-6.

Vrhel, František. 2002, Antropologie sexuality: sociokulturní hledisko, Nadace Universitas, Akademické nakladatelství CERM, Masarykova univerzita, Brno, ISBN 80-210-2821-1.

Weeks, Jeffrey. (1986) 2003, Sexuality – second edition, Routledge, London, ISBN 0-203-42587-1.

Weiss, Petr; Zvěřina, Jaroslav. 2001, Sexuální chování v ČR – situace a trendy, Portál, Praha, ISBN 80-7178-558-X.

Zvěřina, Jaroslav; Malina, Jaroslav. 2002, Sexuologie pro antropology, Nadace Universita Masarykiana, Nakladatelství a vydavatelství Nauma, Brno, ISBN 80-86258-25-4 (Nauma).